

**DIE DIREKTE SLAGOFFER SE BELEWENIS VAN 'N
TRANSITOROOFTOG**

deur

BEVERLEY MAREE

**Voorgelê ter vervulling van
die vereistes vir die graad**

MAGISTER ARTIUM (KRIMINOLOGIE)

In die

Fakulteit Lettere en Wysbegeerte

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA

**PRETORIA
Nov 2001**

OPGEDRAG VAN...
1.3.2001...
Fakulteit Lettere en Wysbegeerte
UNIVERSITEIT VAN PRETORIA

ERKENNING

Die volgende persone en instansies word opreg bedank vir hulp en ondersteuning met die ondersoek:

- Professor Ronelle Pretorius vir haar aanmoediging, leiding en ondersteuning met die uitvoering van hierdie ondersoek.
- Dr Dorette van den Berg vir al haar opoffering, tyd, moeite en ondersteuning.
- My man, Piet en pa Zagrys vir hulle ondersteuning en aanmoediging.
- Hettie Brittz wat met die proefwerk behulpsaam was.
- Die 17 respondente vir hulle bereidwilligheid om aan die ondersoek deel te neem. Sonder hulle bydraes sou die ondersoek nie moontlik gewees het nie.

DEO GLORIA

Aanheilig.

Die 17 respondente vir hulle bereidwilligheid om aan die ondersoek deel te neem. Sonder hulle bydraes sou die ondersoek nie moontlik gewees het nie.

INHOUDSOPGAWE

Bladsy

TABELLE.....	10
FIGURE.....	10
OPSOMMING.....	11
SUMMARY.....	11

HOOFSTUK 1: PROBLEEMSTELLING EN ALGEMENE ORIENTERING

1.1. WLEFDING.....	12
1.2. PROBLEEMSTELLING.....	12
1.2.1. Die omvang van voorkoms van een skote in 2001.....	12
1.2.2. Transformasie van die data in 'n lineêre vorm.....	12
1.2.2.1. Die direkte slagoffer van die skote.....	12
1.2.2.2. Viktimasitiese verhouding.....	12
1.3. DIE HOOFTEKST EN DIE PROBLEEMSTELLING.....	13
1.3.1. Die skote van 2001.....	13
1.3.2. Die skote van 2001.....	13
1.4. DIE HOOFTEKST EN DIE PROBLEEMSTELLING.....	13
1.4.1. Opsig van die verskille in die data.....	13
1.4.2. Opname.....	13
1.4.3. Die effek van die verskille in die data.....	13
1.5. Die skote van 2001.....	13
1.5.1. Gevalle van skote.....	13
1.5.2. Roor.....	13
1.5.2.1. Die oorsake van die skote.....	13
1.5.2.2. Geweld of die oorsake van die skote.....	13
1.5.2.3. Die oorsake van die skote.....	13
1.5.3. Kontant in hande.....	13
1.5.4. Viktimasitiese verhouding.....	13
1.5.5. Die slagoffer.....	13
1.5.6. Die direkte slagoffer.....	13
1.6. DIE DOELSTELLING VAN DIE ONDERSOEK.....	13

Aanhaling:

“What happens in life really isn't very important, how we react to it is.”
 (Hybels-Steer, 1995:1)

INHOUDSOPGAWE

	Bladsy
TABELLE.....	vi
FIGURE.....	vii
OPSOMMING.....	viii
SUMMARY.....	ix
HOOFSTUK 1: PROBLEEMSTELLING EN ALGEMENE ORIËNTERING	
1.1 INLEIDING.....	1
1.2 PROBLEEMSTELLING.....	1
1.2.1 Die omvang en voorkoms van transitoroofogte.....	1
1.2.2 Transitoroofogte as 'n samelewingsrelevante probleem.....	2
1.2.2.1 Die direkte slagoffer van transitoroofogte.....	5
1.2.2.2 Viktimisasiebelewenis.....	5
1.3 DIE TEORETIESE PROBLEEMSTELLING.....	7
1.3.1 Die Selfaktualiseringsteorie van Abraham Maslow.....	8
1.3.2 Die Aangeleerde Hulpeloosheidsteorie van Abramson, Seligman en Teasdale.....	9
1.4 DIE METODOLOGIESE PROBLEEMSTELLING.....	10
1.4.1 Oorsig van die bestaande literatuur.....	10
1.4.2 Opname.....	10
1.4.3 Die ontleding van insigstimulerende voorbeelde.....	11
1.5 BEGRIPSOMSKRYWING.....	11
1.5.1 Gewelddsmisdaad.....	12
1.5.2 Roof.....	14
1.5.2.1 Die oorsprong en karakter van roof.....	15
1.5.2.2 Geweld of die dreigement van geweld.....	15
1.5.2.3 Die oorsaaklike verband tussen geweld en verkryging.....	15
1.5.3 Kontant in transito.....	16
1.5.4 Viktimisasie.....	17
1.5.5 Die slagoffer.....	19
1.5.6 Die direkte slagoffer.....	21
1.6 DIE DOELSTELLINGS VAN DIE ONDERSOEK.....	21

1.7	TERREINAFBAKENING.....	23
1.7.1	Die ondersoekgroep.....	23
1.7.2	Die geografiese afbakening.....	23
1.7.3	Die steekproef.....	24
1.7.4	Ras.....	24
1.7.5	Ouderdom en taal.....	24
1.7.6	Sosio-ekonomiese klas.....	24
1.7.7	Opvoedkundige kwalifikasie.....	24
1.8	DIE PROGRAM VAN ONDERSOEK.....	25

HOOFSTUK 2: HISTORIESE EN TEORETIESE PERSPEKTIEF: DIE DIREKTE SLAGOFFERBELEWENIS VAN TRANSITOROOFTOGTE

2.1	INLEIDING.....	26
2.2	DIE HISTORIESE OORSIG VAN TRANSITOROOFTOGTE.....	27
2.3	DIE HISTORIESE OORSIG VAN DIE SLAGOFFER.....	28
2.4	DIE HUIDIGE STAND VAN NAVORSING MET BETREKKING TOT DIE VIKTIMISASIEBELEWENIS VAN GEWAPENDE ROOF.....	30
2.4.1	Die sielkundige en emosionele impak van viktimisasie.....	30
2.4.2	Psigopatologie as gevolg van 'n traumatiese gebeurtenis.....	31
2.4.2.1	Posttraumatiese stresversteuring (PTSV).....	31
2.4.3	Posttraumatiese simptome.....	33
2.4.3.1	Stap 1: Mag <i>versus</i> viktimisasie.....	34
2.4.3.2	Stap 2: Die soeke na sin.....	34
2.4.3.3	Stap 3: Vertroue <i>versus</i> wantroue.....	34
2.4.3.4	Stap 4: Die verwerking van woede.....	35
2.4.3.5	Stap 5: Die verwerking van skuldgevoelens.....	35
2.4.3.6	Stap 6: Die hantering van rou.....	36
2.4.3.7	Stap 7: Die hantering van wraak.....	37
2.4.4	Die hantering van trauma.....	37
2.4.5	Horowitz se psigodinamiese model van aanpassing na 'n traumatiese gebeurtenis.....	40
2.4.5.1	Toepassing van Horowitz se aanpassingsmeganismes op die slagoffers van transitorooftogte.....	41
2.4.5.2	Stresresponse.....	42

2.5	DIE TEORETIESE PERSPEKTIEF TER VERKLARING VAN DIE DIREKTE SLAGOFFERBELEWENIS.....	43
2.5.1	Die selfaktualiseringsteorie van Maslow.....	44
2.5.1.1	Die fisiologiese behoeftes.....	45
2.5.1.2	Die veiligheidsbehoefte.....	46
2.5.1.3	Affiliatiebehoefte.....	47
2.5.1.4	Die behoefte aan selfagting en waardering.....	48
2.5.1.5	Die behoefte aan selfaktualisering.....	49
2.5.1.6	Behoefteverdeling.....	50
2.5.1.7	Slotsom.....	50
2.5.2	Die Aangeleerde Hulpeloosheidsteorie van Abramson, Seligman en Teasdale.....	51
2.5.2.1	Persoonlike magteloosheid <i>versus</i> universele magteloosheid....	52
2.5.2.2	Algemene <i>versus</i> chroniese magteloosheid.....	54
2.5.2.3	Depressie as oorsaak van magteloosheid.....	55
2.5.3	Slotsom.....	56
2.5.4	Navorsingsverwagtinge.....	57

HOOFSTUK 3: METODOLOGIESE VERANTWOORDING, PROSEDURES EN TEGNIEKE

3.1	INLEIDING.....	59
3.2	METODOLOGIESE VERANTWOORDING.....	59
3.2.1	Die rasionaal vir keuse van 'n navorsingsmetode.....	60
3.3	PROSEDURES.....	61
3.3.1	Die historiese prosedure.....	61
3.3.2	Die literatuur- en dokumentêre studie.....	62
3.3.2.1	Koerantberigte.....	62
3.3.2.2	Wetenskaplike werke.....	63
3.3.2.2.1	Wetenskaplike boeke.....	63
3.3.2.2.2	Wetenskaplike artikels.....	65
3.4	TEGNIEKE.....	66
3.4.1	Die steekproefneming.....	66
3.4.1.1	Die samestelling van die steekproef.....	67
3.4.2	Onderhoudvoering.....	69
3.4.3	Waarneming.....	72
3.4.4	Die loodsondersoek.....	73
3.4.4.1	Die probleme wat tydens die loodsondersoek geïdentifiseer is...	74
3.4.5	Die onderhoudskedule.....	76

3.4.5.1	Die indeling van die onderhoudskedule.....	76
3.4.5.2	Vraagkonstruksie.....	78
3.4.5.3	Die geldigheid en betroubaarheid van inligting.....	80
3.4.6	Die tegnieke vir die analisering en interpretasie van data.....	81
3.5	DIE PROFIEL VAN DIE ONDERSOEKGROEP.....	82
3.5.1	Die ouderdom van respondente.....	83
3.5.2	Die ras van respondente.....	84
3.5.3	Die taal van die respondente.....	84
3.5.4	Die hoogste opvoedkundige kwalifikasie van respondente.....	85
3.5.5	Die posbenaming van die respondente.....	86
3.5.6	Die huwelikstatus van die respondente.....	87
3.5.7	Die kerkverband van die respondente.....	87
3.5.8	Die tydsverloop sedert die transitorooftog.....	88
3.6	SLOTBESKOUIING.....	89

HOOFSTUK 4: VERWERKING EN INTERPRETASIE VAN GEGEWENS

4.1	INLEIDING.....	90
4.1.1	Die agtergrondgewens van respondente.....	92
4.1.2	Enkele belewenisse en gebeure wat die transitorooftogte voorafgegaan het.....	96
4.1.3	Gebeure tydens die transitorooftog.....	97
4.1.4	Die reaksie van die slagoffer.....	108
4.1.4.1	Fisieke reaksies van die respondente.....	110
4.1.4.2	Die emosionele reaksies van die respondente.....	112
4.1.4.3	Veranderinge van lewensiening.....	114
4.1.4.4	Interpersoonlike verhoudings.....	116
4.1.5	Die religieuse sisteem.....	119
4.1.6	Die polisie- en strafregplegingsisteem.....	120
4.1.7	Mediarapportering.....	121
4.2	SLOTBESKOUIING.....	122

HOOFSTUK 5: SLOTBESKOUIINGS EN AANBEVELINGS

5.1	INLEIDING.....	124
5.2	GEVOLGTREKKINGS.....	125

5.2.1	Die gevolgtrekking met betrekking tot die invloed van die transitorooftog op die behoeftehiërargie van Maslow	125
5.2.2	Gevolgtrekking aangaande die kritiese ontleding van die Selfaktualiseringsteorie van Abraham Malsow en die Aangeleerde Hulpeloosheidsteorie van Abramson, Seligman en Teasdale.....	128
5.3	AANBEVELINGS	129
5.3.1	Aanbevelings ten opsigte van die direkte slagofferbelewenis van 'n transitorooftog.....	129
5.3.1.1	Professionele verenigings.....	130
5.3.1.2	Organisasies.....	130
5.3.1.3	Massamedia.....	132
5.3.1.4	Ondersteuningsgroepe.....	132
5.3.1.5	Opleidingsinstansies.....	133
5.3.1.6	Regeringsinstansies.....	133
5.3.1.7	Religieuse instansies.....	133
5.3.1.8	Nooddienste.....	134
5.3.2	Aanbevelings ten opsigte van verdere viktimologiese navorsing.....	134
5.4	SLOTBESKOUING	135
	VERWYSINGS	136
	BYLAE A	144
	BYLAE B	155

TABELLE

Tabel		Bladsy
1	Biografiese en agtergrondgegevens van die respondente.....	93
2	Die fases van traumaverwerking	93
2.1	Die invloed van die transitoroefog op die interpersoonlike verhouding met gesin.....	117
3.2	Die verspreiding	81
3.3	Die hoogste opvoedkundige kwalifikasie	81
3.4	Die posbenaming	80
3.5	Die huweliksstatus van die respondent	81
3.6	Die verkryging van die respondent	81
3.7	Die tydverloof wat die transitoroefog	81
4.1	Die aantal transitoroefogte waarby die respondente betrokke was.....	81
4.2	Die aantal rolle wat hulle by die transitoroefogte speel	81
4.3	Die oorsake van die transitoroefog	81
4.4	Die oorsake van die transitoroefog	81
4.5	Die oorsake van die transitoroefog	81
4.6	Die oorsake van die transitoroefog	81
4.7	Die oorsake van die transitoroefog	81
4.8	Die oorsake van die transitoroefog	81
4.9	Die oorsake van die transitoroefog	81
4.10	Die oorsake van die transitoroefog	81
4.11	Die oorsake van die transitoroefog	81
4.12	Die oorsake van die transitoroefog	81
4.13	Die oorsake van die transitoroefog	81
4.14	Die oorsake van die transitoroefog	81

FIGURE

Figuur		Bladsy
1	Maslow se hiërargie van behoeftes.....	8
2	Die fases van traumaverwerking.....	39
3.1	Die ouderdom van die respondente.....	83
3.2	Die rasseverspreiding.....	84
3.3	Die taalverspreiding.....	85
3.4	Die hoogste opvoedkundige kwalifikasies.....	86
3.5	Die posbenaming.....	86
3.6	Die huwelikstatus van die respondente.....	87
3.7	Die kerkverband van die respondente.....	88
3.8	Die tydsverloop sedert die transitorooftog.....	89
4.1	Die aantal transitorooftogte waarby die respondente betrokke was.....	94
4.2	Die aantal rowers betrokke by die transitorooftogte.....	99
4.3	Wapens.....	101
4.4	Dreigemente teenoor die respondente.....	102
4.5	Wapens wat tydens die aanval afgeneem is.....	104
4.6	Beserings van respondente tydens die aanval.....	105
4.7	Die beleving van respondente tydens die aanvalle.....	107
4.8	Die tydsverloop tussen die transitorooftog en die onderhoud.....	108
4.9	Die eerste reaksie na afloop van die transitorooftog.....	109
4.10	Fisieke reaksie van die respondente.....	110
4.11	Emosionele reaksies na afloop van die transitorooftogte.....	112
4.12	Die verandering in lewensiening.....	115
4.13	Polisie-ondervraging.....	120
4.14	Mediarapportering.....	122

TITEL	:	Die direkte slagoffer se belewenis van 'n transitorooftog
DEUR	:	Beverley Maree
STUDIELEIER	:	Dr Dorette van den Berg
MEDE-STUDIELEIER	:	Prof Ronelle Pretorius
DEPARTEMENT	:	Kriminologie
GRAAD	:	<i>Magister Artium</i>

OPSOMMING

Die direkte slagofferbelewenis van 'n transitorooftog en die invloed daarvan op betekenisvolle ander is tydens die ondersoek verken. Die Selfaktualiseringsteorie van Abraham Maslow en die Aangeleerde Hulpeloosheidsteorie van Abramson, Seligman en Teasdale is krities ontleed en aangewend om die navorsing te rig en die bevindinge te interpreteer.

'n Onderzoekgroep van 17 respondente is deur middel van sneeubal-en versadigingsteekproefseleksie saamgestel. 'n Konteks spesifieke metodologiese benadering is gebruik waarvolgens klem gelê word op die betekenisinhoud wat die direkte slagoffer aan die viktimisasiebelewenis van die transitorooftog heg. Uit die ontleding en analise van die data blyk dit dat die sekuriteitswag se selfbeeld en sy verhouding met betekenisvolle ander deur die viktimisasiegebeurtenis beïnvloed word. Dit kan 'n invloed hê op die direkte slagoffer se vermoë om tot sy volle potensiaal te aktualiseer. Die wyse waarop die direkte slagoffer die invloed van sy gesin, uitgebreide familie en kollega(s) beleef, bepaal die mate waartoe aanvaarding en aanpassing plaasvind.

Die direkte slagoffer se behoefte aan verdere berading het duidelik in die ondersoek na vore gekom. Die bevindinge het dit moontlik gemaak om praktiese voorstelle met betrekking tot die direkte slagofferbelewenis van 'n transitorooftog te maak. Die samelewing behoort ingelig te word aangaande die erns en die emosionele- en ekonomiese implikasies van transitorooftogte. Die bevindinge van die ondersoek het ook sekere terreine en moontlikhede vir verdere navorsing beklemtoon.

Geweldsmisdaad, roof, roof in transito, kontant in transito, viktimisasie, slagoffer, selfaktualisering, trauma, hulpeloosheid, posttraumatiesestresversteuring.

TITLE : The direct victim's experience of cash in transit robbery
BY : Beverley Maree
SUPERVISOR : Dr Dorette van den Berg
CÖ-SUPERVISOR : Prof Ronelle Pretorius
DEPARTMENT : Criminology
DEGREE : *Magister Artium*

SUMMARY

The direct victim's experience of a cash in transit robbery and the influence on his next of kin were explored. The Selfactualisation theory of Abraham Maslow and the Learned Helplessness theory of Abramson, Seligman en Teasdale was critically analysed and used to direct the research findings and interpretation of data.

A group of 17 respondents was selected by means of snowball and saturation sampling methods. A context specific methodological approach was used which focussed on the importance of the contents and the direct victim's experience of the cash in transit robbery. The interpretation and analysis of the data showed that the direct victim's self esteem and interaction with meaningful others were influenced by the cash in transit robbery. This may have an impact on the direct victim's ability to be what he can be and reach full selfactualisation. The way in which the direct victim perceives the influence of his family and friends might determine the extent of acceptance and adapting to his victimisation experience.

The direct victim's need for further psychological counselling was clearly identified during the study. These findings made it possible to make practical recommendations with regard to the direct victim's experience of the cash in transit robbery. Society should be informed about the seriousness, and psychological and economical implications of cash in transit robberies. In addition, the findings highlighted further areas for research.

Violent crime, robbery, in transit robbery, cash in transit, victimisation, victim, selfactualisation, trauma, helplessness, post traumatic stress disorder.